

Profesor, który nie zdążył zostać profesorem

■ Władysław Gąsiorowski (1890–1919)

Hieronim Sieński

Biblioteka Główna AGH

Festina lente – spiesz się powoli – po raz kolejny sprawdza się łacińska sentencja, odnosząca się do pracy wolniejszej, a precyzyjniejszej. Tak też jest i w tym przypadku. Od kilku lat do cyklu artykułów „Nom omnis moriar” o profesorach AG i AGH pochowanych na cmentarzu Rakowickim próbowałem napisać pełny biogram profesora Władysława Gąsiorowskiego. Nie udawało się, dostępne materiały były niezmiernie ubogie i mało precyzyjne, najbardziej uciążliwy był brak jakiegokolwiek podobizny. To się zmieniło. Zupełnie niedawno jego bratanek przekazał materiały, które tę lukę uzupełniają.

Władysław Gąsiorowski urodził się 26 sierpnia 1890 roku w Rzeszowie. Jego ojciec był profesorem gimnazjalnym języków klasycznych. W 1897 roku, po zdaniu wstępnego „egzaminu prywatnego” za I i II półroczną klasę I, rozpoczął naukę szkolną w c.k. Seminarium Nauczycielskim Męskim w Krakowie. Egzamin ten zdał niezwykle, uzyskując ze wszystkich przedmiotów najlepszą notę. Odtąd uzyskiwał, zawsze i wszędzie, same najlepsze oceny, często z odznaczeniami – co potwierdzają dostępne świadectwa szkolne z lat 1897–1899 i 1901–1908. Stan ten charakteryzuje jego zdolności i pracę przez cały okres nauki i studiów w szkole, w gimnazjum i w Uniwersytecie Jagiellońskim. W latach 1900–1908 uczęszczał do szkoły średniej c.k. Gimnazjum św. Anny w Krakowie – obecnie I Liceum Ogólnokształcące im. Bartłomieja Nowodworskiego. Na podstawie zdanego 22 maja 1908 roku egzaminu dojrzałości „uznano go dojrzałym z odznaczeniem do studiów w Uniwersytecie Jagiellońskim”. Uzyskał noty celujące z odznaczeniem z pięciu przedmiotów. Będąc uczniem wyższych klas gimnazjalnych równocześnie uczył się na Wydziale Pianistycznym Konserwatorium Muzycznego w Krakowie. Występował często na wieczorkach wokalo-muzycznych organizowanych w polskich szkołach średnich w Bielsku, Cieszynie i w Orłowej. Konserwatorium ukończył w letnim semestrze II roku studiów uniwersyteckich, również z samymi najwyższymi notami. W tych latach działał w organizacjach młodzieżowych, między innymi w Młodzieżowym Związku Abstynenckim „Eleusis” i w Młodzieżowym Wydawnictwie dwutygodnika „Łan Młodzieży”. Za jeden z poważniejszych konkursowych artykułów problemowych otrzymał I nagrodę tegoż wydawnictwa. Był to bilet na wyjazd do Londynu i subwencja na dzie-

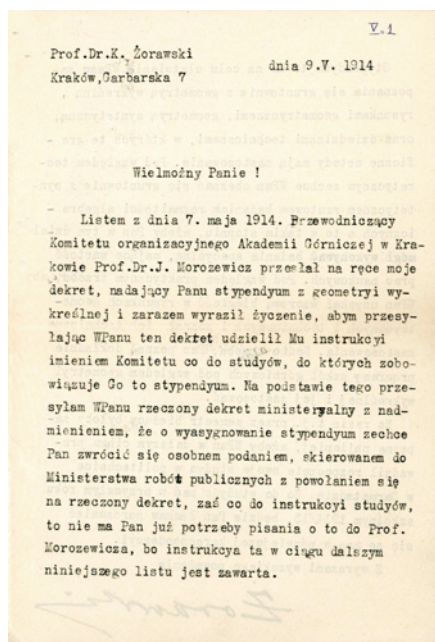
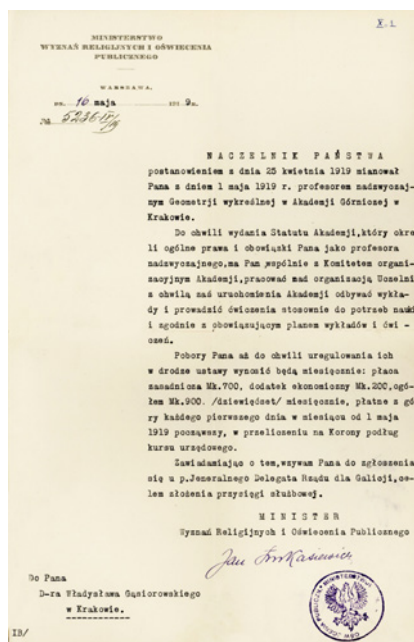
sięciodniowy pobyt w Anglii. Dysponując również własnymi zasobami, spędził w Anglii parę tygodni w czasie letnich wakacji. Językiem angielskim posługiwał się swobodnie, podobnie jak językami francuskim i niemieckim.

Jego kolega gimnazjalny Stanisław Komar – późniejszy wizytator Okręgu Szkolnego w Krakowie – we wspomnieniach „Dwaj koledzy” zamieszczonych w książce *Pół wieku wspomnień uczniów Gimnazjum im. B. Nowodworskiego (św. Anny) w Krakowie*, Kraków 1938, tak pisał: „Jeden z najmłodszych uczniów klasy, jeden z najzdolniejszych, przy tym wzór systematycznej wytrwałej pracy. Inteligencja żywa, prężna, zawsze gotowa do skoku, do zaatakowania problemu, umysł badawczy, ścisły i logiczny. Umysł ten nie mógł żyć bez pracy poznawczej. W szkole, w czasie studiów, gdy zorganizowanym zajęciom oddawał się całkowicie, czuł się we właściwym żywiole. W okresach wolnych od systematycznej pracy, lub gdy jej organizacja podlegała wahaniom i żywiołom, dokuczała mu samotność, czuł się wytracony z normalnego toku życia. Organizm niezbyt mocny z natury, wyczerpany pracą, wycieńczyły szczególnie nieubłagane pruskie ograniczenia żywnościowe. Osłabiony organizm nie wytrzymał ataku choroby”.

W latach 1908–1912 studiował w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie wykazał wybitne zdolności, szczególne zamiłowanie do geometrii, przysłowiową sumienność i pracowitość. Po intensywnie prowadzonych studiach uniwersyteckich 14 listopada 1912 roku zdał egzamin przed C.K. Komisją dla Kandydatów na Nauczycieli w Szkołach Średnich i otrzymał „Świadectwo egzaminu nauczycielskiego”. Ostatni passus tego dokumentu brzmi: „Na podstawie powyższego przebiegu egzaminu orzekła c.k. Komisja egza-

Władysław Gąsiorowski
(1917 rok)

Akt nominacyjny na profesora Akademii Górniczej w 1919 roku

Początek listu prof. K. Żurawskiego z 1914 roku w sprawie stypendium dla W. Gąsiorowskiego

Karta ewidencyjna z 1918 roku

Wszystkie materiały ilustracyjne z archiwum J. Gąsiorowskiego

minacyjna, że Pan Władysław Gąsiorowski jest uzdatniony do nauczania w szkołach średnich matematyki i fizyki jako przedmiotów głównych w języku wykładowym polskim". Jako student – w 1911 roku – w piśmie do Magistratu Krakowa zastrzegł sobie prawo do jednorocznej służby wojskowej na koszt własny w 13 Pułku Piechoty w Krakowie. Kolejne etapy edukacji spowodowały, że taka okoliczność nie zaistniała.

Jego naukowymi osiągnięciami i postępami w nauce interesowali się profesorowie, między innymi: Kazimierz Żorawski, Stanisław Zaremba, Władysław Natanson i Józef Morozewicz. Oni to, a szczególnie K. Żorawski, byli bardzo zainteresowani jego przyszłością naukową. Na podstawie ich referencji Zarząd Akademii Umiejętności w Krakowie, na posiedzeniu 19 grudnia 1912 roku, na wniosek „Komitetu Naukowego im. Dra Władysława Kretkowskiego” przyznał mu „Jednorazową subwencję w kwocie 1400 koron na studia matematyki na jednym z zagranicznych uniwersytetów przez czas od stycznia 1913 roku do końca roku szkolnego 1912/1913”. Natomiast kwotę w wysokości 1800 koron przyznała ponownie Akademia Umiejętności w Krakowie na wniosek „Komitetu Naukowego im. Dra Władysława Kretkowskiego” na rok szkolny 1913/1914.

Celem kontynuowania studiów na początku stycznia 1913 roku wyjechał do Niemiec, gdzie w Uniwersytecie Greifswaldzie u profesora Friedricha Engela, rozpoczął doktorat. Z zachowanych dokumentów wynika, że immatrykulacja odbyła się 6 stycznia 1913 roku. Jednakże już 30 kwietnia – podążając za profesorem F. Engelem – przeniósł się do Uniwersytetu w Gissen. Tam immatrykulacja odbyła się 3 maja 1913 roku. Potwierdza to zachowany dokument z podpisem rektora. 23 grudnia 1913 roku na podstawie opublikowanej pracy „Über die Definitionsgleichungen der endlichen kontinuierlichen Gruppen

van Berührungstransformationen in der Ebene” (O równaniach, określających skończone ciągłe grupy przekształceń stycznościowych w płaszczyźnie) i egzaminu ustnego, który złożył z wynikiem bardzo dobrym otrzymał stopień doktora filozofii. Dyplom wystawiony przez „Ludwigsuniversität” Giessen ma datę 6 kwietnia 1914 roku. W sierpniu 1914 roku wstąpił do Legionów Polskich, formowanych w Krakowie. Został jednak z nich zwolniony na wniosek Akademii Umiejętności w Krakowie przed wymarszem na front.

Wynikami jego prac na uczelniach zagranicznych zainteresował się Komitet Organizacyjny Akademii Górniczej w Krakowie. Ponieważ był specjalistą geometrii, a trzeba było obsadzić Katedrę Geometrii Wykreślnej w akademii, zwrócono się do niego z propozycją objęcia tej katedry po przeprowadzeniu ad hoc studiów w Niemczech i odbyciu praktyki nauczycielskiej. On tę propozycję przyjął. Mimo dużej konkurencji, ponad 10 kandydatów starszych wiekiem, wygrał konkurs na objęcie Katedry Geometrii Wykreślnej Wydziału Górniczego. Dzięki staraniom Komitetu Organizacyjnego i jego przewodniczącego prof. Józefa Morozewicza – przy usilnym popieraniu jego kandydatury przez prof. Kazimierza Żorawskiego – Ministerstwo Robót Publicznych we Wiedniu przyznało mu stypendium na zagraniczne studia z zakresu geometrii wykreślnej w wysokości 2400 koron na rok szkolny 1914/1915. Następnie udał się do Darmstadt, gdzie na politechnice studiował geometrię wykreślną. Jednakże brak dokumentów uniemożliwia ustalenie dokładnej daty, kiedy się tam przeniósł. Dwa listy prof. K. Żorawskiego pisane 9 maja 1914 roku adresowane są już do Darmstadt. Można przypuszczać, że studia tam rozpoczął z początkiem letniego półrocza 1913/1914. W liście tym profesor jeszcze raz przypomina mu, że ma się skoncentrować na geometrii wykreślnej,

poświęcając dużo czasu rysunkom i konieczne będzie zaprezentowanie komitetowi organizacyjnemu kartonów z rysunkami geometrycznymi wzorowo wykonanymi. W zachowanych materiałach są bardzo wyczelowane, precyzyjne i skomplikowane rysunki, niczym grafiki. Potwierdzają one jego niezwykle umiejętności z geometrii wykreślnej. W marcu 1915 roku został mianowany asystentem dr. Ernsta Rudolfa Köttera, profesora geometrii wykreślnej i statyki graficznej w Katedrze Geometrii Wykreślnej i Statyki Graficznej w Politechnice Akwizgrańskiej, gdzie pozostał dwa lata. Oprócz ćwiczeń prowadził zastępczo wykłady matematyki. Ponieważ nauka i wiedza, w których specjalizował się mają zastosowanie w bardzo wielu dziedzinach technicznych studiował w stosunkowo krótkim okresie od 6 stycznia 1913 roku do 29 lutego 1915 roku, to jest do dnia zaangażowania, jako asystenta Politechniki Akwizgranckiej, w czterech wyższych uczelniach zagranicznych, słuchając wykładów bardzo wielu profesorów, między innymi: F. Engela, Wernera, Frommmera lub współpracując z profesorami E. Kotterem i G. Hamelem.

Wreszcie, w grudniu 1916 roku uzyskał habilitację z matematyki i geometrii wykreślnej. W tym samym czasie został mianowany docentem prywatnym do nauczania matematyki łącznie z geometrią wykreślną. Niestety tytuł pracy nie jest znany. Nie zachował się żaden egzemplarz tej rozprawy. W piśmie z lipca 1917 roku prof. E. R. Köttler pisał, że Gąsiorowski w rozprawie habilitacyjnej: „Wielki wkład pracy autora uhonorowany został najlepszym wynikiem”. Podkreślał także: „Pomysłowość, precyzję i wartość modeli, wykonanych według własnych i szczególnych wskazań autora pracy habilitacyjnej oraz szkiców i rysunków w bardzo dużej skali, które świadczą o znakomitej biegłości rysowniczej, koniecznej u profesora geometrii wykreślnej i że taka cecha autora uwydatniła się w materiale przygotowanym na próbny wykład. Jako docent zasłużył się uczelni obejmując za profesora matematyki Politechniki w Akwizgranie dra G. Hamela ćwiczenia z zakresu matematyki, a także wykłady na dłuższy okres jego choroby”. Podkreślał też jego „Ogromny zapał w wykonywaniu obowiązków ku jak najwyższemu zadowoleniu profesora i gorliwość w prowadzeniu ćwiczeń, w czym stale wykazywał wybitne uzdolnienia pedagogiczne”.

Jesienią 1917 roku wycieńczony zbyt ambitną, intensywną pracą i brakami w aprowizacji w Niemczech w ostatnich latach I wojny światowej, musiał przerwać pracę i powrócić na urlop do Krakowa.

Naczelnik Państwa Józef Piłsudski postanowieniem z 25 kwietnia 1919 roku mianował Władysława Gąsiorowskiego, z dniem 1 maja 1919 roku, profesorem nadzwyczajnym geometrii wykreślnej w tworzonej Akademii Górniczej w Krakowie. W akcie nominacyjnym minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Jan Łukasiewicz napisał: „Do chwili wydania Statutu

Akademii, który określi ogólne prawa i obowiązki Pana, jako profesora nadzwyczajnego, ma Pan, wspólnie z Komitetem Organizacyjnym Akademii, pracować nad organizacją Akademii, pracować nad organizacją Uczelni, z chwilą zaś uruchomienia Akademii odbywać wykłady i prowadzić ćwiczenia stosownie do potrzeb nauki i zgodnie z obowiązującym planem wykładów. Zawiadamiając o tem, wzywam Pana do zgłoszenia się u p. Jeneralnego Delegata Rządu dla Galicji, celem złożenia przysięgi służbowej”. Mimo choroby brał udział w pracach nad uruchomieniem akademii. Z powodu lat spędzonych w Niemczech, gdzie cierpiał głód, zapadł na gruźlicę. Długotrwała kuracja w sanatorium kierowanym przez dr. Kazimierza Dłuskiego w Zakopanem nie dała pomyślnych rezultatów. Zachowały się dokumenty poświadczające jego pobyt w sanatorium dla chorych piersiowych w Zakopanem dr. K. Dłuskiego.

Profesor Władysław Gąsiorowski nie zdążył objąć obowiązków wykładowcy. Zmarł 6 lipca 1919 roku w Krakowie przed rozpoczęciem działalności Akademii Górniczej. Pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. 8 lipca na Cmentarzu Rakowickim odbył się jego pogrzeb, na którym w imieniu tworzonej akademii przemówił Antoni Hoborski – dziekan Wydziału Górniczego, przyszły pierwszy rektor.

Profesor opublikował kilka prac naukowych, a parę przygotował do druku. Spis tych prac zaginął jednak w czasie II wojny światowej wraz z częścią innych dokumentów. Były zapewne między nimi wspomniana praca doktorska i rozprawa habilitacyjna. Antoni Hoborski, już jako rektor, w sprawozdaniu za pierwszy rok działalności tak o nim napisał: „Niestety nie było mu dane przeszczepiać w uczniów wiedzę, którą posiadał i sumienność i pracowitość, które go zdobiły. Wkrótce, bowiem po powrocie do kraju, wycieńczony i wyczerpany powszechnym głodem w Niemczech, zapadł na gruźlicę, której uległ. Przez śmierć poniosła organizująca się Uczelnia dotkliwą stratę – traci w nim bowiem profesora wysoce wykwalifikowanego tak pod względem teoretycznym, jak i pedagogicznym; polskiej nauce ubywa młody uczonek, który wiele rokował”.

Jego młodszy brat Witold w latach 1919–1926 studiował na Wydziale Górniczym AG, a będąc studentem, w okresie 16 marca 1924 – 31 października 1926 roku, był asystentem w Zakładzie Elektrotechniki Wydziału Górniczego. W 1972 roku pisząc jego życiorys napisał, że: „...zasadniczą przyczyną choroby i śmierci były bezkrytycznie nieopanowana żądza wiedzy i naukowych – lecz i artystycznych – doznań, bezkrytycznie nieopanowana gorliwość i niepohamowany zapał do pracy w ułomowanej dziedzinie naukowej, narodowa ambicja oraz całkowite, zapewne nieświadome zlekceważenie celu, dla którego otrzymał stypendia na zagraniczne studia”. Jego rodzina otrzymała pismo kondolencyjne Rektora

■
Naczelnik Państwa Józef Piłsudski postanowieniem z 25 kwietnia 1919 roku mianował Władysława Gąsiorowskiego, z dniem 1 maja 1919 roku, profesorem nadzwyczajnym geometrii wykreślnej w tworzonej Akademii Górniczej w Krakowie.

Politechniki w Akwizgranie, który w imieniu własnym i całego grona profesorskiego, naukowego i administracyjnego uczelni w niezwykle podniosłym, ujmującym tonie przesłał wyrazy współczucia z powodu śmierci wybitnego i zasłużonego pracownika naukowego. W podobnie podniosłym i ujmującym tonie utrzymane było pismo Związku Studentów Politechniki, kończące się słowami „Szkoda tego genialnego matematyka”.

Jako uzupełnienie trzeba dodać, że w większości dokumentów występuje imię Ladislaus, czyli łacińska pisownia. Szczęśliwie się stało, że w dokumentach znajduje się trzystronicowy wykaz najważniejszych wydarzeń od jesieni 1912 roku do 6 lipca 1919 roku. Nie wiadomo czyją ręką zostały one napisane. Pozwalają one zwerfikować wątpliwe i uzupełnić brakujące daty w jego działalności.

Źródła do biogramu:

- Informacje i materiały od p. Jerzego A. Gąsiorowskiego – bratanka
- Komar S.: Dwaj koledzy. W: *Pół wieku wspomnień uczniów Gimnazjum im. B. Nowodworskiego (św. Anny) w Krakowie*. Kraków 1938, s. 129–155
- Księga wychowanków i wychowawców Akademii Górniczej w Krakowie (1919–1949). Oprac. J. Sulima-Samujłło. Kraków 1979, s. 47
- Polski Słownik Biograficzny. T. 7/4, z. 34 : Gartenberg Piotr - Gemma Jan. Kraków 1949, s. 356
- [Skład Osobowy Akademii Górniczej ... 1919/20]. Kraków 1919, s. 4
- [Skład Osobowy Akademii Górniczej ... 1920/21]. Kraków 1920, s. 25–26
- Słownik biograficzny matematyków polskich. Red. S. Domoradzki, Z. Pawlikowska-Brożek, D. Węglowska. Tarnobrzeg 2003, s. 61–62
- S.p. Dr. Władysław Gąsiorowski. Czasopismo Górniczo-Hutnicze 1919, Z. 7, s. 168–169
- Wacławik J.: Kronika Wydziału Górniczego 1919–1999. Kraków 1999, s. 113
- Wielka Księga 85-lecia Akademii Górniczo-Hutniczej*. [Oprac.] zespół aut. K. Pikoń (red. naczelny), A. Sokołowska (dyrektor projektu), K. Pikoń. Gliwice 2004, s. 95
- Z dziejów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w latach 1919–1967*. Oprac. J. Sulima-Samujłło oraz zespół aut. Kraków 1970, s. 621 (Wydawnictwa Jubileuszowe 1919–1969)
- Życiorysy profesorów i asystentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (1919–1964)*. Red. nacz. M. Odlanicki-Poczobutt. Kraków 1965, s. 73–74 (Zeszyty Naukowe / Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie ; nr 41, z. spec. 4)

Otwarta edukacja – otwarty umysł

mgr inż. Katarzyna Madeja

Koordynatorka ds. e-podręczników OPEN AGH

Czy da się połączyć potrzeby osób studiujących z interesami autorek i autorów tworzących materiały dydaktyczne? Czy można udostępniać wiedzę legalnie, bezpłatnie i bez barier, a jednocześnie dbać o jakość, prawa autorskie i rozwój treści? OpenAGH udowadnia, że tak!

Nowoczesne podejście do edukacji

Ta historia nie zaczyna się w jednym miejscu ani w jednym czasie. Jej początek to **Otwarte Zasoby Edukacyjne (OZE)** – globalny ruch, który od 2002 roku zmienia sposób, w jaki myślimy o edukacji. UNESCO definiuje OZE jako materiały [1]:

- publicznie dostępne w Internecie
- udostępnione z prawem do dalszego wykorzystania
- tworzone i rozwijane w otwarty sposób, z udziałem społeczności.

Ale za tą definicją kryje się coś więcej: zmiana myślenia o wiedzy – takiej, która nie zamyka się w szufladach, tylko krąży, rozwija się i wraca w ulepszonej formie.

Otwarta edukacja opiera się na pięciu prostych zasadach:

- Reuse** – wykorzystuj ponownie
- Revise** – dostosowuj

- Remix** – łącz
- Redistribute** – dziel się
- Retain** – twórz własne zasoby.

Kluczem do tej otwartości są **licencje Creative Commons (CC)** [2]. To one sprawiają, że wiedza może krążyć bezpiecznie i legalnie. Stanowią zestaw prostych i przejrzystych zasad, które określają, w jaki sposób można korzystać z danego materiału.

Licencje CC chronią autorstwo, pozwalają kopiować i rozpowszechniać materiały, a często także je modyfikować i rozwijać. W edukacji oznacza to mniej barier, więcej współpracy i realną możliwość tworzenia własnych wersji materiałów – dopasowanych do konkretnego przedmiotu, grupy czy kontekstu.

Licencje Creative Commons pozwalają twórcom i twórczyniom zachować prawa autorskie, jednocześnie umożliwiając innym:

- legalne korzystanie z materiałów